

Nordanstigs kommun
Box 56
820 70 BERGSJÖ

2006-01-12
1 (5)
Dnr 53-2005:786

Genomförd utbildningsinspektion i Nordanstigs kommun

Skolverket har genomfört inspektion i Nordanstigs kommun av förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen, barn- och ungdomsutbildningen samt vuxnas lärande. Besök gjordes i kommunens skolor och andra verksamheter under perioden den 6 september till den 6 oktober 2005.

Vid utbildningsinspektion tar Skolverket ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande i kommunen att nå de nationella målen. Inspektionen skall granska utbildningens kvalitet samt klargöra om kommunen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten.

Utbildningsinspektionen behandlar tre områden, verksamhetens resultat, genomförande och förutsättningar. Inspektionen syftar dock inte till att skapa en heltäckande bild av all förskole- och skolverksamhet vid den aktuella tidpunkten utan prioriterar särskilt starka sidor eller påtagliga svagheter i verksamheterna. Övergripande information och kriterier för bedömningen av respektive granskningsområde finns publicerade på Skolverkets hemsida (www.skolverket.se).

Av bilagda rapporter framgår vilka skolor och enheter som inspekterats och hur inspektionen genomförts samt de bedömningar som gjorts av inspektörerna. Förutom en övergripande rapport om kommunens hela ansvarsområde för förskola, skola, skolbarnsomsorg och vuxnas lärande finns även rapporter om varje kommunal skola eller rektorsområde.

Detta beslut redovisar dels områden som behöver förbättras, dels områden där det finns sådana allvarliga brister i verksamheten att dessa snarast måste åtgärdas. I skolrapporterna framförs ytterligare brister samt påpekanden och rekommendationer avseende kvaliteten där huvudmannen i det fortsatta kvalitetsarbetet ansvarar för att förbättringar i och utveckling av verksamheten kommer till stånd.

Senast inom tre månader från beslutsdagen, dvs. den 12 april 2006 skall Nordanstigs kommun redovisa till Skolverket, enheten i Stockholm vilka åtgärder som vidtagits mot allvarliga brister i verksamheten.

Även sådana brister som framgår i respektive skolrapport skall redovisas till Skolverket inom tre månader från beslutsdagen. I bilaga till beslutet anges vilka brister som avses och vilka skolor som berörs.

Skolverket avser även att följa upp effekterna av inspektionen inom cirka två år. Skolverket kommer då att begära en redovisning av de åtgärder som vidtagits för att förbättra kvaliteten.

Skolverkets beslut med anledning av inspektionen

Skolverket bedömer att förskoleverksamheten, barn- och ungdomsutbildningen och vuxenutbildningen i Nordanstigs kommun övergripande är av god kvalitet. Den pedagogiska verksamheten ligger i huvudsakliga delar i linje med de nationella bestämmelserna och målen för verksamheten/utbildningen. Måluppfyllelsen är generellt sett god i skolor och andra verksamheter, i den mån den har mätts. Pojkarnas kunskapsresultat är dock mycket låga och bör förbättras. Inom barn- och ungdomsutbildningen samt inom vuxenutbildningen måste åtgärder sättas in för att förbättra förutsättningarna för att eleverna och de vuxenstuderande skall kunna nå en högre måluppfyllelse. Kommunen bör därför skapa former för att kunna följa upp elevers kunskapsresultat i samtliga ämnen samt resultat av arbetet med att uppnå läroplanens strävansmål. Även inom förskola och skolbarnomsorg bör former tillskapas för att kunna följa upp verksamheternas resultat. Ledningen fungerar relativt väl på skolenhetsnivå. På kommunal nivå är styrningen av verksamheterna mycket svag och åtgärder bör därför vidtas för att förbättra den.

Kommunens kvalitetsarbete är bristfälligt därför att det saknas en systematik både vad gäller att formulera mål och följa upp dessa. Arbetet med att upptäcka och åtgärda behov av särskilt stöd är av väl fungerande. På skolorna sker ett kontinuerligt värdegrunds- och trygghetsarbete som är av mycket god kvalitet.

Inspektionen visar emellertid att vissa förskolor och skolbarnsomsorgen har svårigheter att genomföra uppdraget att bedriva en pedagogisk verksamhet i enlighet med det nationella uppdraget. Det är därför viktigt att kommunen gör en noggrann analys av hur dessa problem kan rättas till.

Skolverket bedömer att följande områden, som är övergripande och som återfinns i de flesta av de inspekterade skolorna, är i behov av förbättringsinsatser.

- Analys, uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i andra ämnen än svenska, matematik och engelska bör förbättras. Vidare bör former skapas för att systematiskt kunna följa upp resultaten av arbetet med läroplanens mål.
- Arbetet bör fortsätta med att öka rättvisa och likvärdighet vid betygssättningen i grundskolan och i gymnasieskolan.
- Skillnaderna mellan resultaten på nationella prov och satta betyg är så stor i grundskolan att dessa bör analyseras, liksom varför andelen IG är hög i ett flertal ämnen inom vuxenutbildningen, samt hur de delvis låga resultaten inom vuxenutbildningen kan förbättras.
- Arbetet med att öka elevernas kännedom om målen för utbildningen bör förbättras. Vidare bör arbetssätten och arbetsformerna utvecklas för att öka elevernas inflytande över planering och genomförande av undervisningen liksom över verksamheten i stort.
- Besluten om anpassad studiegång och om placering av elev i särskild undervisningsgrupp bör förbättras så att de blir tydligare och i förekommande fall förses med en

hänvisning till hur man överklagar beslutet. Vidare bör rutinerna förbättras vad gäller utredning inför mottagande och beslut att ta emot elever i den obligatoriska särskolan.

- Beslut om placering av elev i särskild undervisningsgrupp och beslut om särskilt stöd för barn i förskolor och fritidshem fattas av rektor trots att delegation för detta saknas.
- Rutinerna bör skärpas så att alla beslut som fattas med stöd av delegationsordningen också anmäls till styrelsen för utbildningen.
- Rutiner bör skapas så att eleverna garanteras den undervisningstid de har rätt till.
- Programmen mot kränkande behandling bör i förekommande fall ses över.
- De kvalitetsskillnader som finns mellan olika förskolor bör analyseras liksom varför vissa förskolor har svårigheter med att arbeta i enlighet med det nationella uppdraget för förskolan.
- Fritidshemmens förutsättningar, att bedriva en pedagogisk verksamhet bör utredas och förbättras.
- Hur väl övergångar mellan skola, förskoleklass och förskola fungerar varierar inom kommunen, liksom samarbetet mellan fritidshemmen och skolorna. Förutsättningarna för övergångar och samarbete mellan olika verksamhetsformer bör förbättras.
- Ansträngningarna bör fortsätta för att öka andelen lärare med en pedagogisk utbildning både i grund- och gymnasieskolan.

Följande områden inom huvudmannens verksamhet visar sådana allvarliga brister att de snarast måste åtgärdas.

- Kvalitetsarbetets organisation och innehåll för samtliga verksamheter som inspekterats måste åtgärdas liksom kommunens och verksamheternas kvalitetsredovisningar. Vidare bedöms pojkarnas resultat i grundskolan som mycket låga och åtgärder måste därför vidtas för att förbättra resultaten. (3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet samt läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet avsnitt 2.2).

På Skolverkets vägnar

Leif Davidsson
Överdirektör

Tomas Johansson
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har också deltagit enhetschefen Marie-Hélène Ahnborg samt juristerna Mariette Denholt och Alf Johansson.

Bilaga

Förteckning över skolor där Skolverket kräver åtgärder.

Kopia till

Enligt fastställd sändlista.

Följande brister vid respektive skola/verksamhet måste åtgärdas

Arthur Engbergskolan

- Åtgärdsprogram upprättas inte för alla elever i behov av särskilt stöd och i de ämnen där det behövs (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).

Bergsjö skola

- Åtgärdsprogram upprättas inte för alla elever i behov av särskilt stöd och i de ämnen där det behövs (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Eleverna erbjuds inte alla de valalternativ de har rätt att välja på inom ramen för språkvalet (2 kap. 17-18 § § grundskoleförordningen).
- Skolan saknar en kvalitetsredovisning för verksamhetsåret 2004/05 (1 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet).

Bringstaskolan och Fröstuna skola

- Alla elever i behov av särskilt stöd, oavsett ämne, får inte detta behov tillgodosett (4 kap. 1 § skollagen och 5 kap. 1 § grundskoleförordningen).

Bållebergsskolan, Ilsbo skola och Lönnbergsskolan

- Åtgärdsprogram upprättas inte för alla elever i behov av särskilt stöd (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Det är oklart vilken rektor som ansvar för eleverna i årskurs 6 på Ilsbo skola och vilket innehåll undervisningen skall ha för dessa elever (2 kap. 2 § skollagen).
- Skolorna erbjuder inte elevens val (2 kap. 19-20 § § grundskoleförordningen).

Förskolan

- Modersmålsstöd i förskolan ges inte i enlighet med författningarna (Avsnitt 1 i läroplan för förskolan).

Gnarps skola

- Undervisning i hem- och konsumentkunskap anordnas inte i enlighet med författningarna och eleven ges inte möjlighet att nå målen i årskurs 5 (2 kap. 3 § skollagen, bilaga 3 skollagen och 1 kap. 2 och 4 §§ samt 2 kap. 6 § grundskoleförordningen).

Gymnasieskolan och vuxenutbildningen

- Betyget IG ges till elever trots att de inte genomfört kursen (4 kap. 1 § förordning om kommunal vuxenutbildning).
- Skolan har ingen skolkonferens för att behandla frågor som är av stor betydelse för eleverna (4 kap. 5-6 § § gymnasieförordningen).
- Handlingsprogram mot kränkande behandling saknas för gymnasieskolan och vuxenutbildningen (Läroplanen för det frivilliga skolväsendet avsnitt 2.6 Rektors ansvar).

Utbildningsinspektion i Nordanstigs kommun

Inledning	1
Underlag	2
Verksamhetens omfattning och organisation vid inspektionstillfället	2
Sammanfattande bedömning	2
Bedömning av resultaten	4
Bedömning av verksamheten	8
Bedömning av förutsättningarna	15

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten inom förskoleverksamhet, skolbarnomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning i Nordanstigs kommun.

Skolverket informerade kommunen om inspektionen i ett första möte den 19 augusti 2005. Kommunens styrelse och centrala förvaltning för verksamheterna och samtliga skolor har besökts under perioden den 6 september–6 oktober 2005. De ansvariga inspektörerna framgår i slutet av denna rapport och rapporter från skolorna.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån de nationella målen och riktlinjerna i läroplaner och övriga författningar. Närmare information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

De rekommendationer och krav på åtgärder som inspektörerna anger i den sammanfattande bedömningen i denna rapport framgår även av Skolverkets beslut enligt separat skrivelse till huvudmannen för skolan/skolorna.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för huvudmannen och verksamheterna.

Inspektörsteamet med ansvar för den övergripande granskningen av kommunens genomförande av förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen, barn- och ungdomsutbildningen och vuxenutbildningen har bestått av undervisningsråden Tomas Johansson (föredragande), Gunilla Arvidson, Tommy Bucht, Bellita Torén, Susanna Åhgren samt experterna Lotta Hedén, Agneta Kronby-Landin och Christina Sjöberg.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömningar är dels dokument från kommunen och skolorna, dels den information som inspektörerna samlat in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat utgör underlag. I Nordanstigs kommun genomfördes intervjuer med representanter för den politiska ledningen, förvaltningsledningen, rektorer, personal, elever/studerande samt föräldrar med barn inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Underlag från inspektioner i de kommunala skolorna redovisas i separata skolrapporter.

Verksamhetens omfattning och organisation vid inspektionstillfället

	Antal elever
Förskoleverksamhet	352
Skolbarnsomsorg	99
Förskoleklass	77
Grundskola	1 090
Särskola	16
Gymnasieskola	45
Kommunal vuxenutbildning, komvux	303
Svenskundervisning för invandrare, sfi	12

Uppgifterna i tabellen är kommunens egna från september 2005.

Det finns tio kommunala grundskolor i kommunen, men också två fristående skolor, Stocka skola och Hosiannaskolan. Inspektionen av den förstnämnda redovisas i ett separat beslut. Den sistnämnda har inte ingått i inspektionen, då den nyligen inspekterats av Skolverket.

I kommunen finns åtta förskolor och sju fritidshem. Förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen har inspekterats på en kommunövergripande nivå.

Sammanfattande bedömning

Bedömningen av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen och övriga skolförfattningar. Inspektionen riktas mot resultaten, kvaliteten i verksamheten och några av förutsättningarna för lärandet.

Inspektörerna bedömer att förskoleverksamheten, barn- och ungdomsutbildningen och vuxenutbildningen i Nordanstigs kommun övergripande är av god

kvalitet. Den pedagogiska verksamheten ligger i linje med de nationella bestämmelserna och målen för verksamheten/utbildningen. Måluppfyllelsen är generellt sett god i skolor och andra verksamheter, i den mån den har mätts. Pojkarnas kunskapsresultat i årskurs 9 är dock mycket låga och måste förbättras. Inom barn- och ungdomsutbildningen samt inom vuxenutbildningen bör åtgärder sättas in för att förbättra förutsättningarna för att eleverna och de vuxenstudenter skall kunna nå en högre måluppfyllelse.

Resultatsammanställningar och analyser finns för respektive skola, men då handlar det oftast om svenska, engelska och matematik. Kommunen bör därför skapa former för att kunna följa upp elevers kunskapsresultat i samtliga ämnen samt resultat av arbetet med att uppnå läroplanens strävansmål. Även inom förskola och skolbarnomsorg bör former tillskapas för att kunna följa upp verksamheternas resultat. Resultaten bör sedan utgöra en av utgångspunkterna för kommunens styrning, ledning och kvalitetsarbete. Ledningen av verksamheterna fungerar väl på skolenhetsnivå, rektorerna är väl förtrogna med verksamheterna och har i de allra flesta fall ett pedagogiskt ledarskap av god kvalitet, men ledningen av kvalitetsarbetet bör i många fall förbättras. På kommunal nivå är styrningen av verksamheterna svag och vissa fall näst intill obefintlig och måste därför förbättras. Kommunens kvalitetsarbete är bristfälligt därför att det saknas en systematik både vad gäller att formulera mål och följa upp dessa.

Arbetet med att upptäcka och åtgärda behov av särskilt stöd är med något undantag väl fungerande. De förhållandevis små elevgrupperna gör att särskilt stöd ofta kan tillgodoses inom ramen för klassundervisningen. Skolorna måste dock bli mer noggranna med att alltid upprätta åtgärdsprogram för barn i behov av särskilt stöd.

Relationen mellan personal och elever är god och bygger på ömsesidig respekt. Kännetecknande är att eleverna trivs och är trygga såväl i skolans yttre som inre miljö. På skolorna sker ett kontinuerligt värdegrunds- och trygghetsarbete som är av mycket god kvalitet. Handlingsprogrammen mot kränkande behandling bör dock förbättras i ett flertal skolor.

Inspektionen visar emellertid att vissa förskolor och skolbarnsomsorgen har svårigheter att genomföra det nationella uppdraget att bedriva en pedagogisk verksamhet istället läggs tyngdpunkten på ge omsorg. Det är därför viktigt att kommunen undersöker hur dessa problem kan rättas till. Det råder också kvalitetskillnader mellan olika fritidshem och förskolor, kommunen bör därför även se över likvärdigheten inom dessa verksamheter.

Elevernas inflytande varierar mellan olika skolor, men generellt sett är det dock begränsat när det handlar om möjligheter att påverka undervisningens innehåll och uppläggning, i vissa fall även när det gäller verksamheten i stort.

Kommunen bör även se över rutinerna vid myndighetsutövning gentemot enskilda elever, exempelvis när det gäller beslut om placering av elever i särskild undervisningsgrupp, mottagande av elever i särskolan, beslut om särskilt stöd till barn på förskolor och fritidshem.

När det gäller den garanterade undervisningstiden kan kommunen inte säkerställa att eleverna får den undervisningstid de skall ha, varken totalt sett eller i varje enskilt ämne.

I Skolverkets beslut finns närmare redovisat inom vilka områden i verksamheterna som kommunen bör initiera utvecklingsarbeten och vidta nödvändiga åtgärder för att förbättra kvaliteten. Vidare redovisas i beslutet sådana allvarliga brister i verksamheten som kommunen snarast måste åtgärda.

I skolrapporterna framförs ytterligare brister i verksamheterna samt påpekan- den och rekommendationer avseende kvaliteten.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat om barnen och eleverna i de olika verksamheterna utvecklas och når kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet, angivna i läroplanerna för förskolan (Lpfö 98), det obligatoriska skol- väsendet (Lpo 94) och det frivilliga skolväsendet (Lpf 94).

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Läroplanen i förskolan innehåller mål att sträva mot som anger inriktningen på den pedagogiska verksamheten och därmed den önskade kvalitetsutvecklingen.

I Nordanstigs kommun uppger intervjuade rektorer att införandet av förskolans läroplan har medfört en ökad pedagogisk medvetenhet. Flertalet föräldrar upp- ger att barnen utvecklas och lär sig under sin vistelse i förskolan. Enligt perso- nalen har stort arbete lagts ned på att motverka traditionella könsmonster och att stimulera barns språkutveckling. Som ett resultat av detta arbete konstaterar man att medvetenheten kring dessa frågor har ökat och personalens förhåll- ningssätt, t.ex. vid gruppindelningar, aktiviteter och vid inköp av material till förskolan har förändrats. Personalen har också utvecklat kunskaper och meto- der för att stimulera barns språkutveckling.

Inspektionen visar att förskolorna arbetar med värdegrundsfrågor med ut- gångspunkt i förskolans läroplan. Enligt personalen bidrar verksamheten till att barnen utvecklar sin förmåga att respektera och ta hänsyn till varandra. Inter- vjuade föräldrar anser att deras barn är trygga och att de trivs.

Vid inspektionen har framkommit att barngruppernas storlek i förskolan ökat. Anledningen anges dels bero på kommunens skyldighet att erbjuda plats utan oskäligt dröjsmål, dels på att införandet av allmän förskola har bidragit till stora barngrupper under en längre tid på dagen.

Vad gäller fritidshemmen visar inspektionen att föräldrar och barn till största delen är nöjda med innehållet i verksamheten och att personalen strävar efter att erbjuda barnen en meningsfull fritid och stöd i utvecklingen.

Barn- och ungdomsutbildning

I grundskolorna följs resultaten kontinuerligt upp i svenska, engelska och ma- tematik, i synnerhet i samband med ämnesproven i årskurs 5 och 9. Dessa re- sultat finns alltid sammanställda på skolnivå. Nordanstigs kommun följer årlig- en upp resultaten med hjälp av diagnostiska prov i läsning och skrivning i årskurs 1, 2, 4 och 7. Resultaten redovisas för utbildnings- och kulturnämnden och ute i verksamheterna. Några sammanställda resultat i övriga ämnen före årskurs 8 finns i stort sett inte på skolnivå. Kunskaperna om dessa resultat upp- rätt hålls av de enskilda lärarna och presenteras för elever och föräldrar vid ut-

vecklingssamtal. Att det inte sker någon uppföljning av resultaten i övriga ämnen är en brist som observerats på samtliga skolor i kommunen. Detta kan medföra att varken skolledare eller politiker får kännedom om svaga resultat och har därmed inte heller möjlighet att vidta nödvändiga åtgärder för att förbättra resultaten. Inspektörerna bedömer därför att skolorna bör förbättra den systematiska uppföljningen av elevernas kunskapsresultat i samtliga ämnen.

När det gäller resultaten i ämnesproven i matematik i årskurs 9 år 2004 uppnådde 79 procent av eleverna i kommunen målen, motsvarande andel i riket uppgick till 87 procent.

Andel och antal elever som uppnådde målen på de nationella proven år 2004 för årskurs 9

	Andel (%) och antal elever totalt		Andel (%) och antal flickor		Andel (%) och antal pojkar	
	Nordanstig	Riket	Nordanstig	Riket	Nordanstig	Riket
Läsförståelse (sv)	68 (98)	87	81 (57)	92	55 (41)	83
Skriftlig produktion (sv)	78 (112)	92	90 (62)	95	66 (50)	89
Matematik	79 (103)	87	86 (55)	87	72 (48)	88

Av pojkarna i Nordanstigs kommun var det 72 procent som uppnådde målen i matematik, medan rikssnittet för pojkar uppgick till 88 procent. Anmärkningsvärt är de svaga resultaten för pojkar när det gäller proven läsförståelse respektive skriftlig produktion i ämnet svenska där 45 procent respektive 33 procent av pojkarna inte nådde målen. Motsvarande andel i riket är 17 respektive elva procent. Lägsta resultaten i kommunen finns på Backens skola där hela 55 procent av pojkarna inte uppnådde målen på delprovet som handlar om läsförståelse.

Trots de låga resultaten på de nationella proven i årskurs 9 fick 91,8 procent av eleverna i årskurs 9 i Nordanstigs kommun betyget godkänt (G) i svenska, engelska och matematik år 2004. Rikssnittet uppgick till 89,7 procent. Av pojkarna i Nordanstig fick 88,0 procent minst betyget godkänt och motsvarande andel för flickorna uppgick till 95,8 procent. Motsvarande andelar i riket uppgick till 88,3 procent för pojkar och 91,1 procent för flickor. Inspektörerna bedömer att kommunen bör analysera orsakerna till att skillnaden mellan resultaten på de nationella proven och de satta betygen är så stor.

När det gäller genomsnittligt meritvärde uppgick värdet i Nordanstig till 207,8 poäng i de kommunala skolorna för år 2004. Rikssnittet för kommunala skolor ligger på 205,7 poäng. Även i detta avseende föreligger en stor skillnad mellan kommunens pojkar och flickor. Pojkarnas genomsnittliga meritvärde uppgick till 189,7 medan flickorna nådde 230 poäng. I riket var motsvarande värde 196,3 respektive 218,1 poäng.

Pojkarna har alltså väsentligt lägre resultat än i riket, medan flickorna ligger betydligt högre. Kommunen är medveten om skillnaderna, och har inlett ett arbete med att analysera dessa. Några insatser för att minska skillnaderna har ännu inte vidtagits på kommunal nivå, utan ansvaret för vidtagande av åtgärder har lagts på skolnivå.

Med utgångspunkt i vad som ovan redovisats bedömer inspektörerna att pojkarnas resultat inte är acceptabla. Kommunen måste därför vidta åtgärder så att pojkarnas resultat förbättras.

Av de elever som läser individuella program i gymnasieskolan fortsätter de flesta inom ett år till ett nationellt program. Några går också vidare till studier på någon folkhögskola. Inspektörerna bedömer att eleverna med individuellt program når goda kunskapsresultat.

Elevernas inflytande över undervisningens utformning och innehåll i grundskolan varierar, men är oftast relativt begränsat. Graden av elevinflytande tenderar att minska i takt med stigande ålder. Vanligtvis får eleverna välja vissa arbetsuppgifter inom ramen för lärarens planering. Lektioner som besökts har ofta varit styrda av läraren och läroboken, medan eleverna har en förhållandevis passiv roll. Det är dock viktigt att framhålla att variationen mellan olika lärare och i viss mån även mellan skolor är stor i detta avseende. Inspektörerna har även besökt lektioner där eleverna är aktiva och delaktiga. På flera skolor visar både intervjuer och lektionsbesök att eleverna sällan får ägna sig åt att diskutera, argumentera och kritiskt granska, vilket ytterligare befäster bilden av en undervisningssituation med förhållandevis passiva elever.

Vid inspektionen har även framkommit att grundskoleelevernas kännedom om de nationella målen för utbildningen är begränsad, vilket naturligtvis minskar deras förutsättningar för delaktighet. Skolorna bör därför arbeta för att elevernas kännedom om målen för utbildningen förbättras.

Inspektörerna bedömer att skolorna bör utveckla arbetssätten och arbetsformerna för att förbättra elevernas inflytande över undervisningens planering och genomförande. Eleverna bör också få veta syftet med lektionerna så att de kan sätta in undervisningen och lärandet i ett sammanhang. Genom att höja elevernas förståelse för målen kan de även få mer inflytande över sitt eget lärande och över undervisningen.

Särskoleeleverna har dock inflytande över den egna utbildningens utformning i fråga om t.ex. val av uppgifter och hur lång tid som respektive elev behöver för en uppgift.

Inspektörernas samlade intryck är att eleverna är trygga och visar varandra respekt i olika situationer. Inspektörerna uppfattar skolmiljön som trygg. Inspektörerna bedömer sammantaget att skolorna visar på goda resultat avseende arbetet med normer och värden.

Vuxenutbildning

Enligt den officiella statistiken är det 85 procent av de vuxenstuderande som slutfört en kurs, vilket är nio procentenheter fler än motsvarande andel i riket. Samtidigt är andelen vuxenstuderande som får betyget IG (icke godkänd) inom engelska, svenska och matematik oroväckande högt. Höstterminen 2004 var

andelen elever med betyget IG i engelska A 23 procent, i matematik A hela 69 procent och i svenska A 26 procent. Ovanstående resultat skall dock tolkas med viss försiktighet beroende på att det vid inspektionen har framkommit att betyget IG ibland sätts på en felaktig grund, denna brist beskrivs mer ingående i avsnittet om bedömning och betygssättning. Inspektörerna bedömer att skolan närmare bör utreda varför andelen IG är hög i ett flertal ämnen.

När det gäller svenskundervisning för invandrare blir 22 procent av eleverna godkända på kursen. Motsvarande andel i riket är 34 procent. Andelen elever som fullföljer sina studier uppgår till 33 procent i Nordanstigs kommun medan motsvarande andel i riket är 51 procent. Inspektörerna bedömer att resultaten i Nordanstig är låga och att kommunen bör analysera och förbättra dessa. Analysen bör inte bara fokusera på elevgruppens karaktär, utan också på de arbetsätt och arbetsformer som används i undervisningen.

På särvox läser eleverna tillsammans i en grupp om tio elever. Lärarna gör individuella studieplaner tillsammans med eleverna på hösten och dessa följs upp på våren. Lärarna arbetar tillsammans med eleverna för att utveckla elevernas kunskapsutveckling mot läroplanen och kursmålen. Inspektörerna bedömer att flertalet studerande inom särvox når kunskapsmålen för kurserna i sin studieplan.

Inom vuxenutbildningen och i gymnasieskolan uppger eleverna och de vuxenstuderande att det alltid går att prata med läraren om de har problem och lärarna upplevs av de studerande och eleverna som hjälpsamma, engagerade och flexibla i sitt arbetssätt. De studerande och eleverna menar att lärarna lyssnar på dem och de anser att de kan påverka undervisningens uppläggning och innehåll. Inspektörerna bedömer att skolans arbete med att ge eleverna och de studerande inflytande över undervisningen är av god kvalitet.

De flesta studerande inom vuxenutbildningen är mycket nöjda med den information de får om kunskapsmålen och sina studieresultat. Lärare och studerande uppger att miljön i skolan är lugn. Både vuxenstuderande och lärare anser att det finns en stor tolerans mot alla individer på skolan. Inspektörerna bedömer att resultatet av arbetet med normer och värden inom vuxenutbildningen är gott.

Sammanfattning

Inspektörerna bedömer att barnen, eleverna och de vuxenstuderande i Nordanstigs kommuns överlag når goda resultat i fråga om kunskaper och utveckling av de värden och förmågor som läroplanerna anger. Särskilt gäller detta resultaten av arbetet med normer och värden. Det finns dock några resultat som kommunen och skolorna särskilt bör uppmärksamma och analysera. Kommunen måste därför förbättra pojkarnas resultat i grundskolan och den bör se över den stora diskrepansen mellan resultat på nationella prov och satta betyg. Vidare handlar det om varför andelen studerande med betyget IG är hög och varför så få studerande slutför sina studier inom svenska för invandrare. Slutligen bör både skolorna och kommunen utveckla former för uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i andra ämnen än svenska, engelska och matematik. Elevernas kännedom om målen för utbildningen bör också förbättras.

De vuxenstuderande och gymnasieeleverna har goda möjligheter till inflytande över undervisningens uppläggning och innehåll, medan grundskoleelevernas möjligheter i detta avseende bör förbättras.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat ledningen av verksamheten och den interna kommunikationen, kvalitetsarbetet, rättssäkerheten, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning. Bedömningen av kvaliteten inom dessa områden görs utifrån riktlinjer i skollagen, i läroplanerna och i andra förordningar för det offentliga skolväsendet.

Ledning och intern kommunikation

Nordanstigs kommun har en organisation med en central nämnd, utbildnings- och kulturnämnden. Den ansvarar bl.a. för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass, grundskola, obligatorisk särskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola samt vuxenutbildning inklusive svenskundervisning för invandrare och särvux.

Nämnden understöds av utbildnings- och kulturförvaltningen, som leds av en förvaltningschef. Förskolor, fritidshem, grundskolan respektive gymnasieskolan inklusive vuxenutbildningen leds av rektorer. Förvaltningen har även ett elevvårdsteam som främst arbetar mot grundskolan och förskolan. Till sin hjälp har utbildnings- och kulturchefen en ledningsgrupp för utbildningsverksamheten bestående av kommunens rektorer. Ambitionen är att ledningsgruppen skall träffas en gång i veckan. Inspektörerna bedömer att det finns en väl fungerande dialog och samsyn mellan förvaltningen och skolledarna på respektive skola. Enligt inspektörerna har förvaltningschefen god insyn och kontroll över de olika verksamheterna.

Varje skola leds av en rektor, ibland ansvarar en rektor för flera skolor. Även förskoleklass, fritidshem och förskolor kan ingå i en rektors ansvarsområde. Förskolans läroplan slår fast att förskolans uppdrag ställer höga krav på ledarskapet i förskolan. Enligt skollagen skall rektor vara förtrogen med verksamheten och enligt läroplanen skall rektor vara pedagogisk ledare med ett övergripande ansvar för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Inspektörerna bedömer att kommunens rektorer är väl förtrogna med sina respektive verksamheter, att de också är pedagogiska ledare på skolorna, några av rektorerna bör dock förbättra ledningen av kvalitetsarbetet på skolorna. Inspektörerna bedömer vidare att rektorernas kunskaper om förskolepedagogik, förskolans mål och uppdrag är goda. De intervjuade rektorerna menar dock att förskolefrågor sällan diskuteras på mötena i ledningsgruppen.

Enligt delegationsordningen finns det ett antal beslut som rektorerna har rätt att fatta på delegation från utbildnings- och kulturnämnden. I kommunallagen anges att alla beslut som fattas med stöd av delegationsordningen skall anmälas till den nämnd som gett uppdraget. Inspektörerna har sett exempel på att detta inte alltid sker. Kommunen bör därför skärpa rutinerna så att alla beslut som fattas med stöd av delegationsordningen också anmäls till nämnden.

Systematiskt kvalitetsarbete

Inspektionen i Nordanstigs kommun visar att skolorna arbetar aktivt med att utveckla utbildningen och dess resultat. Det pågår olika typer av större och mindre utvecklingsprojekt på nästan varje skola, där det uttalade syftet är att höja verksamhetens kvalitet och resultat.

Projekten genomförs på enskilda skolors initiativ, varje skola får själv hitta sina lösningar och välja sina projekt. Kommungemensamma projekt är sällsynta, men enstaka insatser förekommer. Exempelvis har kommunen uppmärksammat skolorna på problemet med pojkarnas svaga resultat, men varje skola har själv fått välja om den skall göra något och i så fall vad.

Utbildnings- och kulturförvaltningen har god kännedom om vad som händer ute på skolorna genom de regelbundna kontakter som förvaltningschefen har med skolledarna.

Kommunen har ingen skolplan utan målen för verksamheten återfinns i utbildnings- och kulturnämndens budget för 2005. I kommunens kvalitetsredovisning från 2004 återfinns också prioriterade mål för läsåret 2004/05 samt mål som kommunfullmäktige lagt fast. Målen i de två dokumenten överensstämmer delvis, men det finns också prioriterade målområden som bara förekommer i ett av dokumenten såsom exempelvis, föräldrainflytande, betyg och bedömning, IT, verksamhetsuppföljning m.m. Valet av mål i de två dokumenten grundades inte på några gjorda utvärderingar eller resultat i skolors kvalitetsredovisningar. För särskoleverksamheten finns inga särskilda mål, utan meningen är att den också skall arbeta med de prioriterade områden som är tillämpliga.

I kommunens kvalitetsredovisning redovisas några utbildningsresultat i form av en tidsserie med meritvärden och med meritvärden för pojkar och flickor. Förutom detta innehåller kvalitetsredovisningen nästan inga resultat alls, utan den har snarare karaktären av att vara en verksamhetsberättelse, där kommunen redogör för vad som gjorts på olika områden. Om åtgärderna medfört en högre måluppfyllelse framgår inte. Eftersom det knappt finns några resultat kopplas inte heller åtgärderna till några sådana. Representanter för utbildnings- och kulturnämnden uppger att uppföljning av skolornas resultat förekommer och att det då främst handlar om resultat i form av betyg. Någon central systematisk kontinuerlig uppföljning av måluppfyllelsen eller av resultat på nationella prov görs inte.

De enskilda grundskolorna präglas i mångt och mycket av samma brister i kvalitetsarbetet som återfinns på central nivå i kommunen. Skolorna har allt som oftast en lokal arbetsplan där det beskrivs vilka mål som skall prioriteras under verksamhetsåret. Inspektörerna har kunnat konstatera att målen många gånger inte är formulerade som mål utan som områden, konsekvensen blir då att skolan sedan får svårigheter när graden av måluppfyllelse skall bedömas, exempelvis när det finns mål som benämns "elevinflytande".

På många skolor är kopplingen mellan arbetsplan och kvalitetsredovisning svag, dvs. mål från arbetsplanen överensstämmer inte med målen i kvalitetsredovisningen. Vilket av dokumenten som är styrande för arbetet på skolan varierar mellan olika skolor. Kvalitetsredovisningarna beskriver oftare vad som gjorts än vilka resultat som nåtts och sambandet mellan resultat och åtgärder är ofta svagt. Skolorna arbetar en del med att utvärdera sin verksamhet, men det görs

inte kontinuerligt eller systematiskt, utan mer slumpmässigt. Inspektionen har också visat att kunskapen om hur ett mål- och resultatbaserat styrsystem fungerar är bristfällig på många skolor, liksom kunskaperna om innehållet i styrdokumentet. Inspektörerna vill framhålla att det är huvudmannens ansvar att se till att personalen har nödvändiga kunskaper om systemet och styrdokumentet.

Inspektörerna bedömer mot bakgrund av ovanstående att trots att det pågår enskilda utvecklingsinitiativ måste kommunen se över kvalitetsarbetets organisation och innehåll för samtliga verksamheter som inspekterats. Kommunens och verksamheternas kvalitetsredovisningar måste förbättras så att de innehåller tydliga mål, resultat, analys av resultat, åtgärder och en tydlig koppling mellan dessa delar. Det förtjänar dock att nämnas att kommunen är medveten om bristerna i kvalitetsarbetet och har därför, från och med den 1 januari 2005, anställt en utvecklingsledare, vars främsta arbetsuppgift är att bidra till en förbättring av kvalitetsarbetet på skolor, förskolor och fritidshem i kommunen.

När det gäller förskolan, fritidshemmen, särskolan, vuxenutbildningen och gymnasieskolan liknar bristerna till stor del de som finns i grundskolan. Skillnaden är att det nästan inte finns några centralt fastställda mål för verksamheterna och de som finns är så otydliga att de inte har någon styrande effekt. Konsekvensen av den otydliga styrningen blir att verksamheterna själva väljer vilka områden de vill arbeta med och nämndens inflytande blir därför begränsat. Otydliga mål är svåra att följa upp, vilket får till följd att det inte finns några resultat att redovisa från dessa verksamheter. När det gäller kvalitetsredovisningar på förskolor och fritidshem upprättades sådana i kommunen redan innan det blev ett krav i och med de nya bestämmelserna som trädde i kraft den 15 augusti 2005. Med dessa förtydliganden blir inspektörernas bedömning av det systematiska kvalitetsarbetet för förskolan fritidshemmen, vuxenutbildningen och gymnasieskolan likalydande som för grundskolorna i stycket ovan.

Arbetsmiljö och delaktighet

I detta avsnitt beskrivs och bedöms arbetet med normer och värden samt elevers möjligheter att påverka verksamheten i stort.

Enligt läroplanen skall skolan aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar. I avsnitt 1 konstaterades att skolorna, vuxenutbildningen och gymnasieskolan i Nordanstigs kommun når bra resultat avseende normer och värden.

Arbetet med att motverka kränkande behandling och att främja respekt för varje människas egenvärde är högt prioriterat på skolorna och i vuxenutbildningen. Det förebyggande arbetet är mångfacetterat och innefattar åtgärder såsom kamratstödjare, fadderverksamhet, åldersblandad verksamhet, temadagar, flick- och pojkgrupper m.m. På de flesta skolorna, inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen finns tydliga trivselregler, men elevernas delaktighet i framtagandet och fastställandet av dessa varierar mellan olika skolor. Det finns tydliga rutiner i verksamheten för hur uppkommen kränkande behandling skall hanteras. Inspektörerna bedömer att arbetet med att förebygga, identifiera och åtgärda kränkande behandling är av mycket god kvalitet i Nordanstigs kommun.

De flesta skolorna har aktuella handlingsprogram mot mobbning/kränkande behandling. Programmen innehåller dock sällan en beskrivning av hur skolan hanterar de fall där en vuxen kränker en elev. Vidare handlar programmen of-

tast om mobbning istället för att utgå från det vidare begreppet kränkande behandling. Inspektörerna bedömer att skolorna bör revidera sina program mot kränkande behandling i enlighet med ovanstående. När det gäller gymnasieskolan och vuxenutbildningen saknas ett program mot kränkande behandling och därför måste ett sådant program upprättas.

När det gäller elevernas möjlighet till inflytande över verksamheten som helhet varierar resultaten av arbetet med klassråds- och elevrådsverksamheten mellan olika skolor. I vissa fall har eleverna ett reellt inflytande på verksamheten och konkreta resultat av inflytandet kan redovisas. I andra fall är elevernas inflytande i verksamheten mycket begränsat. Det varierar också i vilken grad skolorna systematiskt tränar eleverna att arbeta under demokratiska former.

Inspektörerna bedömer att elevernas möjligheter till inflytande över verksamheten som helhet är begränsade och bör förbättras. Kommunen bör därför se över formerna för hur skolorna arbetar för att skapa tillfällen där eleverna tillsammans med läraren kan behandla frågor av gemensamt intresse för eleverna och för hur skolorna arbetar med att förbereda eleverna för ett aktivt deltagande i samhällslivet. Eftersom det ser olika ut på olika skolor hänvisas till bedömningarna i respektive skolrapport.

Inom gymnasieutbildningen saknas ett forum där gemensamma frågor av stor betydelse för eleverna kan behandlas. Inspektörerna bedömer därför att skolan i enlighet med skolförfattningarna måste inrätta ett sådant forum för samverkan kring gemensamma angelägenheter.

Individanpassning och stöd

Barn i behov av särskilt stöd i förskolan får i huvudsak stöd i den ordinarie verksamheten. Stöd ges också i form av extra resurser till handledning för personalen, samt genom kommunens resursteam. Rutiner för att upptäcka barn i behov av särskilt stöd finns för de barn som har plats i förskolan. Inspektörerna bedömer att arbetet med särskilt stöd inom förskolor och fritidshem är av god kvalitet.

På de förskolor där det finns barn med annat modersmål än svenska erbjuds berättigade barn inte möjlighet till modersmålsstöd. Barn i förskolan skall erbjudas stöd för att utveckla det svenska språket och sitt modersmål. Inspektörerna bedömer att kommunen måste åtgärda detta.

För arbetet med särskilt stöd i grundskolan och förskolan finns ett väl fungerande centralt resursteam. Arbetet ute i skolorna med att upptäcka, utreda och tillgodose behov av särskilt stöd fungerar mycket bra. Skolorna har tydliga och väl genomarbetade rutiner för detta arbete.

Kommunen har en kommungemensam särskild undervisningsgrupp som kallas för Naturskolan, vilken är knuten till Bergsjö skola. Utöver denna finns det också några särskilda undervisningsgrupper, till vilka elever kommer från den egna skolan. Hantverksskolan är ett exempel där samtliga elever tillhör Backens skola.

För att ytterligare höja kvaliteten i arbetet med särskilt stöd bedömer inspektörerna att kommunen måste förbättra sina rutiner så att det upprättas åtgärdsprogram för samtliga elever som är i behov av särskilt stöd, vilket inte alltid

görs idag. Programmet skall vara ett redskap och hjälpmedel för skolans personal att planera och utveckla hela den pedagogiska verksamheten kring den enskilde eleven. Ett åtgärdsprogram skall också underlätta föräldrarnas insyn och delaktighet i skolans arbete med eleven.

Inom särskolan har samtliga elever i träningskolan en egen individuell utvecklingsplan, där elevens kunskaper och utveckling beskrivs och analyseras. Undervisningen är i många avseenden anpassad till elevernas individuella behov.

I gymnasieskolan har alla elever en individuell studieplan och ett individuellt schema. Eleverna är mycket nöjda med den individualiserade undervisningen som erbjuds. Inom sfi är undervisningen också individualiserad. Även om de studerande ingår i samma undervisningsgrupp har de individuellt utvalda läromedel som är anpassade till den enskildes kunskapsnivå. Inspektörerna bedömer att den individuella anpassningen av undervisningen i gymnasieskolan och på sfi är god.

Inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen uppger de studerande och gymnasieeleverna att de är mycket nöjda med det särskilda stödet som erbjuds. Lärarna uppger att de elever som behöver särskilt stöd också får den hjälpen. Elever med läs- och skrivsvårigheter får stöd i den s.k. skriv- och läsverksamheten. Inspektörerna bedömer att arbetet med att ge särskilt stöd är av god kvalitet inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen.

Arbetsätt och arbetsformer

Inspektionen har konstaterat att grundskolans och vuxenutbildningens arbetsformer i allmänhet är av god kvalitet. Detta beskrivs och bedöms mer ingående i de enskilda skolrapporterna. Nedan behandlas arbetsformerna inom förskolor och fritidshem, beroende på att dessa verksamheter endast redovisas och bedöms i denna rapport.

Enligt förskolans läroplan skall förskolan erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet. I intervjuerna framgår att personalen är medveten om och värnar om pedagogik och omsorg som en nödvändig helhet i den vardagliga praktiken. Det varierar dock mellan förskolor i vilken grad detta får genomslag i verksamheten. På några förskolor ligger tyngdpunkten i arbetet till stor del på att ge barnen trygghet och omsorg på bekostnad av det pedagogiska arbetet. Personalen uppger att det kan kännas långt mellan läroplanen och verkligheten och att det är frustrerande att inte kunna arbeta enligt det nationella uppdraget. Anledningen till detta uppges vara bristande förutsättningar i form av stora barngrupper och minskad personaltäthet. Inspektörerna bedömer att kommunen bör undersöka varför vissa förskolor har svårigheter med att arbeta i enlighet med det nationella uppdraget för förskolan.

Vid inspektionen har framkommit att vissa förskolor har särskilda grupper för femåringar. Under intervjun med föräldrarna uttryckte dessa en oro för att tyngdpunkten i dessa grupper läggs på skolförberedande aktiviteter. Inspektörerna vill med anledning av detta framhålla att läroplanen betonar att leken skall ha en central roll i förskolans verksamhet.

På nämnds- och förvaltningsnivå finns visioner om hur integrationen mellan förskola, förskoleklass, fritidshem och skola skall utvecklas. I intervjuer med rektorer framkommer dock att det saknas förutsättningar i form av tid för personal från de olika verksamheterna att föra gemensamma pedagogiska diskus-

sioner. På vissa fritidshem är personalen inte delaktig i förskoleklassens och skolans verksamhet. Hur väl samarbetet mellan fritidshemmets personal och skolans personal fungerar varierar dock mellan skolorna. Övergångarna från förskolan till skolan fungerar olika bra i olika områden. Enligt läroplanen skall samarbetet mellan förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet och grundskolan utgå från nationella mål och riktlinjer och leda till ett sammanhållet utbildningssystem med en gemensam syn på barn, kunskap, utveckling och lärande. Inspektörerna bedömer att förutsättningarna för övergångar och samarbete mellan olika verksamhetsformer bör förbättras.

Rättssäkerhet

I detta avsnitt behandlas och bedöms frågor som är kopplade till elevers rättssäkerhet, framför allt när det gäller beslut om myndighetsutövning gentemot en enskild elev. Eftersom sådana beslut får betydande konsekvenser för den enskilde eleven är det viktigt att kommunen beaktar de regler som riksdag och regering fastställt för att garantera elevens rättssäkerhet.

När det gäller beslut om vilka barn som skall erhålla stöd och vilken utformning stödet skall ges inom förskolan och på fritidshemmen, fattas besluten i dagsläget av respektive rektor. Detta förfarande är inte acceptabelt, eftersom rätten att fatta sådana beslut innehas av utbildnings- och kultur nämnden. Nämnden har möjlighet att om den så vill, delegera beslutanderätten till rektorerna, men har inte gjort det. Kommunen bör därför skapa former så att beslut om och utformning av särskilt stöd till barn i förskolor och på fritidshem fattas i enlighet med gällande bestämmelser.

Beslut om placering i särskild undervisningsgrupp och beslut om anpassad studiegång för elever på skolorna i Nordanstigs kommun är i flera avseenden otydligt utformade. När det gäller placering av elev i särskild undervisningsgrupp saknas också en hänvisning till hur man överklagar beslutet. Inspektörerna bedömer därför att kommunen bör se till att besluten blir tydligare och i förekommande fall förses med en hänvisning till hur man överklagar beslutet.

Beslut om placering i särskild undervisningsgrupp fattas av skolans rektor, någon delegation från nämnden till rektorerna finns dock inte i detta avseende, vilket betyder att rektorerna inte har rätt att fatta sådana beslut. Däremot är rätten att fatta beslut om anpassad studiegång delegerad till rektorerna.

Inspektionen visar även att det ofta saknas formella beslut om placering i särskild undervisningsgrupp, trots att eleven är placerad i en sådan grupp och i förekommande fall har anpassad studiegång. Inspektörerna bedömer att kommunen därför bör ändra sina rutiner så att beslut fattas om placering i särskild undervisningsgrupp av den eller de som har rätt att göra det.

I förarbetena till skollagen framgår att beslut om mottagande i särskolan bör baseras på pedagogiska, psykologiska och vid behov medicinska och sociala utredningar. Ett beslut i fråga om mottagande i särskolan får många och långtgående konsekvenser för det enskilda barnet. Det är av stor vikt att ett sådant beslut föregås av ett ordenligt beslutsunderlag. Vid granskningen framkom att några av de äldre besluten baseras på ett mycket begränsat och långt ifrån entydigt utredningsunderlag. De beslut som fattats under de senaste åren baseras på ett betydligt mer allsidigt och fördjupat utredningsunderlag. I detta ingår allt

som oftast en psykologisk, en pedagogisk, en medicinsk och en social utredning. Vid inspektionen framkom dock att det i vissa fall finns brister i utredningarna i form av att väsentliga bedömningar saknas.

Inspektörerna bedömer med utgångspunkt från ovanstående att kommunen bör se över sina rutiner så att utredning inför mottagande och beslut att ta emot elever i den obligatoriska särskolan sker på ett för den enskilde eleven rättssäkert sätt.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

Inom kommunen varierar det i vilken utsträckning det finns lokala bearbetningar av de nationella kursplanerna och betygskriterierna i grundskolan. På samtliga grundskolor diskuterar lärarna kursplanemål och betygskriterier. Alla skolor med elever i årskurs 8 och 9 är förhållandevis små, vilket får till följd att det bara finns en lärare på varje skola i vissa av ämnena. Underlaget för betygsdiskussioner blir då begränsat. Ett samarbete mellan skolorna och med betygssättande skolor i andra kommuner kan bredda underlaget och underlätta lärarnas bedömningar samtidigt som elevernas rättssäkerhet stärks. Ett sådant samarbete har påbörjats vad gäller nationella prov, det finns också exempel på skolor som har ett erfarenhetsutbyte med andra skolor i Hudiksvall. Inspektörerna ser positivt på att dessa initiativ tagits och bedömer att kommunen bör fortsätta att utveckla arbetet med att säkerställa rättvisa och likvärdighet vid betygssättningen.

Inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen förekommer sällan organiserade regelbundna diskussioner om betygssättning. Det görs inte heller några uppföljningar och analyser av de samlade betygsresultaten inom verksamheterna. Skolan bör därför utveckla arbetet med att förbättra rättvisa och likvärdighet vid betygssättning genom att se till att kontinuerliga diskussioner om betygssättning kommer till stånd och att de samlade betygsresultaten analyseras systematiskt och kontinuerligt. Detta är särskilt viktigt på det individuella programmet där andelen lärare med en pedagogisk utbildning är låg.

Beträffande målen i läroplanen saknar kommunens skolor en systematisk uppföljning av elevers utveckling i riktning mot målen. Det handlar om läroplanens mål kring kunskaper, exempelvis i fråga om elevernas förmåga att arbeta utforskande, att självständigt formulera synpunkter, att inta ett kritiskt förhållningssätt, att lyssna, diskutera och argumentera m.m. Det gäller också målen som omfattar uppdraget att utveckla elever i enlighet med värdegrunden i läroplanen. Inspektörerna bedömer därför att kommunens skolor bör skapa former för att också systematiskt kunna följa upp resultatet av arbetet med läroplanens mål.

I träningskolan följer lärarna elevernas kunskapsresultat kontinuerligt och individuellt. När det gäller uppföljning av elevernas resultat i förhållande till strävansmålen i läroplanen saknar även träningskolan rutiner för att göra detta.

Andelen vuxenstuderande som får betyget IG är som tidigare redovisats hög. Det har dock framkommit att betyget sätts på elever som aldrig ens påbörjat en kurs, ett förfarande som inte är acceptabelt. Detta skulle kunna vara en förklaring till den höga andelen IG som satts i vissa ämnen och att kommunen har en ovanligt låg andel vuxenstuderande som avbryter sina studier på vuxenutbild-

ningen. Inspektörerna bedömer att skolan måste upprätta rutiner så att betygssättning görs i enlighet med kraven i författningarna.

Sammanfattning

Inspektionen visar att ledningen av kommunens förskoleverksamhet och utbildning, i stort fungerar väl men att det också finns brister. Kommunens övergripande styrning måste stärkas och göras mer systematisk. Detta gäller särskilt skolbarnsomsorgen, förskolorna, gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Rutinerna för anmälan av delegationsbeslut bör skärpas.

Det finns stora brister i kommunens och verksamheternas kvalitetsarbete. Kommunen måste därför se över organisationen för kvalitetsarbetet och för mål- och resultatstyrningen som helhet. Samtliga kvalitetsredovisningar måste förbättras.

Skolorna och kommunen bör utveckla arbetet med att förbättra rättvisa och likvärdighet vid betygssättning. Vuxenutbildningen måste ändra sina rutiner så att betyg sätts i enlighet med författningarnas krav.

Arbetet med att erbjuda barn och elever särskilt stöd fungerar väl i alla verksamheter, men skolorna, måste bli mer noggranna med att upprätta åtgärdsprogram för alla elever som är i behov av särskilt stöd.

Rättssäkerhet bör förbättras när det gäller beslut om placering av barn i särskild undervisningsgrupp och beslut om stöd på förskolor och fritidshem. Likaså bör kommunen se över sina rutiner vad gäller mottagande av elev i den obligatoriska särskolan.

Kommunen bör förbättra likvärdigheten mellan olika förskolor och se över deras möjligheter att arbeta i enlighet med det nationella uppdraget.

I samtliga verksamheter bedrivs ett väl fungerande arbete med normer och värden, men på vuxenutbildningen och i gymnasieskolan måste skolan upprätta ett program mot kränkande behandling.

I gymnasieskolan genomförs inga skolkonferenser, vilket inte är acceptabelt. I grundskolan varierar elevernas möjligheter att utöva inflytande över verksamheten i stort och vissa skolor bör se över hur klassråds- och elevrådsverksamheten fungerar. På flera håll bör man också se över hur eleverna förbereds för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Inspektörerna hänvisar i övrigt till skolorapporterna för den närmare redogörelsen.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till likvärdig utbildning, information om utbildning; resursfördelning samt materiella och personella resurser. Bestämmelser i skollagen är utgångspunkt för inspektörernas bedömningar.

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Plats i förskolan kan erbjudas inom tre till fyra månader efter ansökan om plats. Av ansökningsblanketten framgår att kommunen erbjuder plats i förskola eller familjedaghem. Det finns dock inga barn placerade i familjedaghem. Enligt skollagen skall kommunen ta skäligen hänsyn till vårdnadshavarens önskemål om placering. Enligt uppgifter från kommunen efterfrågas inte familjedaghem som alternativ. En förskola erbjuder verksamhet på obekvämt arbetstid, exempelvis under helger. Även plats i fritidshem kan erbjudas inom tre till fyra månader. Inspektörerna bedömer att tillgången på förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg i kommunen är god. Skolbarnsomsorg erbjuds i form av fritidshem och familjedaghem.

Barngrupperna skall enligt skollagen ha en lämplig sammansättning och storlek. Inspektionen visar att särskilt småbarnsgruppernas (1–3 år) storlek har ökat. År 2004 uppgick det totala antalet inskrivna barn i förskoleverksamheten till 390. År 2005 uppgår antalet barn till 352. Behovet av barnomsorgsplatser har ökat under de senaste åren och årets minskning beräknas vara tillfällig då antalet barn enligt kommunens prognos kommer att öka igen. Det är särskilt småbarnsgrupperna som har ökat. Barngruppernas storlek varierar alltifrån 15 till 22 barn per grupp, men exempel finns också där antalet barn i gruppen uppgår till 28. Den genomsnittliga personaltätheten i förskolan år 2004 i Nordanstigs kommun var 5,6 barn per årsarbetare, motsvarande andel i riket uppgick till 5,4 barn per årsarbetare.

Den genomsnittliga gruppstorleken i fritidshemmen är 32 barn per grupp i Nordanstigs kommun år 2004. Motsvarande andel i riket är 31 barn per grupp. På fritidshemmen har barngruppernas storlek ökat, utan att personalgruppen har utökats i motsvarande omfattning. Personalen på fritidshemmen anger att de på grund av stora barngrupper och minskad personaltäthet mestadels får ägna sin tid åt att lösa konflikter och att vara rastvakter. Konsekvenserna blir enligt personalen att det är svårt att bedriva en pedagogisk verksamhet och att erbjuda barnen en meningsfull fritid och stöd i utvecklingen. Inspektörerna bedömer att kommunen bör analysera fritidshemmets förutsättningar, att bedriva en pedagogisk verksamhet syftande till att erbjuda barnen en meningsfull fritid och stöd i utvecklingen.

Enligt officiell statistik från år 2004 var 68 procent av barnen i åldern 6–9 år inskrivna på något fritidshem. Motsvarande andel för barn i åldern 10–12 år var två procent. Inskrivna barn per årsarbetare år 2004 var 16,9, vilket kan jämföras med 18,2 i riket. Andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning på fritidshemmet år 2004 var 64 procent, vilket kan jämföras med 60 procent i riket.

Personalens kompetens är enligt regeringens proposition 2004/05:11 en av de viktigaste förutsättningarna för att bibehålla eller öka kvaliteten i förskolan. År 2004 var andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning i förskolan i Nordanstigs kommun 59 procent, motsvarande andel i riket uppgick till 51 procent.

Personalen i förskolor och fritidshem har fått kompetensutveckling utifrån de behov som finns hos den enskilde medarbetaren, men också utifrån verksamhetens behov. Kompetensutvecklingen har bland annat handlat om jämställdhet, genus och språkutveckling, grundläggande matematik.

Personalen i fritidshemmen uppger att de inte alltid erbjuds möjlighet att delta i för dem relevant kompetensutveckling. Ett exempel handlar om kompetensutveckling kring individuella utvecklingsplaner, där fritidshemmets personal inte involverades. Inspektörerna vill framhålla betydelsen av att skolans och fritidshemmets personal ges förutsättningar i form av exempelvis gemensam kompetensutveckling för att fritidshemmets personal skall ha möjlighet att komplettera skolan.

Tillgång till utbildning och information om utbildning inom barn-, ungdoms- och vuxenutbildning

Kommunen har tio grundskolor organiserade i sex rektorsområden. De flesta eleverna i den obligatoriska särskolan är integrerade i grundskolan och respektive rektor blir då verksamhetsansvarig för eleverna. Det finns också en tränings-skoleklass som tillhör Bergsjö centralskola. De flesta särskoleeleverna är dock individintegrerade i grundskolan och finns utspridda på olika skolor i kommunen. Gymnasiesärskolan är en mycket liten verksamhet i kommunen, med endast två elever. De flesta av kommunens gymnasieelever får sin utbildning i Hudiksvall eller Sundsvall, men kommunen bedriver även gymnasieutbildning i egen regi i form av det individuella programmet.

Inspektörerna har under inspektionen kunnat konstatera att det finns brister vad gäller skolornas kontroll av att eleverna får de undervisningstimmar de har rätt till enligt timplanen för grundskolan. I några fall handlar det om elever som är inskrivna i särskolan, men som följer grundskolans timplan. Även det omvända förhållandet förekommer, dvs. att elever som inte är inskrivna i särskolan ändå följer särskolans timplan, utan att det finns beslut om anpassad studiegång. Det råder också oklarheter i vissa fall om eleverna i enskilda ämnen får de timmar de har rätt till.

Någon samordning av timplanen mellan 1–6-skolor och 7–9-skolor förekom inte vid tiden för inspektionsbesöken. Kommunen har dock i samband med inspektionens genomförande gett två av rektorerna i uppgift att se över denna fråga så att en samordning kommer till stånd, utredningen har resulterat i att kommunen nyligen har lagt fast en ramtimplan för årskurs 1–9. Kommun bör ändå se över sina rutiner så att skolorna kan garantera att eleverna får den undervisningstid de enligt författningarna har rätt till.

Studie- och yrkesvägledaren informerar kontinuerligt elever och föräldrar om de olika valmöjligheter som står till buds. Det informationsmaterial som delges elever och föräldrar är lättöverskådligt, tydligt och innehållsrikt. Inspektörerna bedömer att kommunens information om utbildningarna är av mycket god kvalitet.

När det gäller gymnasieutbildning organiserar kommunen utbildning inom ramen för det individuella programmet. För övriga program har kommunen samverkansavtal med både Sundsvalls kommun och Hudiksvalls kommun. Antagning till gymnasieskolan sköts av den antagningsnämnd som är gemensam för Nordanstigs kommun och Hudiksvalls kommun.

Andelen lärare i grundskolan med pedagogisk utbildning uppgick enligt officiell statistik till 82 procent år 2004, vilket ligger aningen under rikets 85 procent. Kommunen framhåller dock att av de tillsvidareanställda lärarna har i stort sett samtliga en pedagogisk utbildning och att man är mycket restriktiv med att ge tillsvidareanställning som lärare till personer som saknar pedagogisk utbildning. För att höja andelen lärare med pedagogisk utbildning arbetar kommunen mycket med att ta emot lärarkandidater med förhoppningen att de skall återvända när utbildningen avslutats.

Inom vuxenutbildningen och gymnasieskolan arbetar 30 lärare. De flesta har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Undantaget utgörs av gymnasieskolan där endast 54 procent av lärarna har en sådan utbildning.

Inspektörerna bedömer att kommunen bör fortsätta sina ansträngningar för att andelen lärare med en pedagogisk utbildning skall kunna ökas både i grundskolan och i gymnasieskolan.

Kompetensutveckling genomförs på samtliga skolor, men det är långt ifrån alltid det är verksamhetens behov som är styrande för innehållet. Inspektörerna bedömer därför att kommunen i högre grad än idag bör inrikta kompetensutvecklingsinsatserna mot de behov som verksamheten har utifrån de utvärderingar som görs.

Sammanfattning

Inspektionen visar att barn och ungdomar i Nordanstigs kommun har god tillgång till omsorg och utbildning men att det också finns brister som måste åtgärdas. Inom skolbarnsomsorgen bör kommunen analysera och förbättra fritidshemmens förutsättningar att bedriva en pedagogisk verksamhet.

I grundskolan är tillgången till utbildning god med undantag av brister i den inre studieorganisationen på vissa skolor. Kommunen kan inte redogöra för hur eleverna faktiskt deltar i undervisning som omfattar minst den garanterade undervisningstiden varken i grundskolan eller i den obligatoriska särskolan. Kommunen bör därför se över sina rutiner så att eleverna får den undervisningstid de har rätt till.

Inspektionen visar att utbildningsverksamheten generellt har tillräckliga resurser för att genomföra utbildning. Vissa behov av förbättringar finns dock. Inom såväl grundskolan som gymnasieskolan är andelen lärare med pedagogisk utbildning något lägre än i andra kommuner, och kommunen bör därför fortsätta sina ansträngningar för att öka denna andel.

Datum	Ort
2005-01-12	Stockholm

Tomas Johansson (föredragande)

Gunilla Arvidson

Tommy Bucht

Lotta Hedén

Agneta Kronby-Landin

Christina Sjöberg

Bellita Torén

Susanna Åhgren